

## A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek értelmes, kifejező alkalmazása

Az előszóban elhangzó szövegek egyik sajátossága az, hogy a zenei kifejezőeszközök is jelentős szerephez jutnak bennük.

Ezek a kifejezőeszközök a következők:

- hangsúly,
- hanglejtés,
- szünet,
- beszédtempó

### 1) **Hangsúly:** a mondat bizonyos szavainak első szótagjára eső erőtöbblet, nyomaték.

Jellemzői:

- a magyar nyelvben általában a szavak első szótagja a hangsúlyos,
- a hangsúlyos szótagok a beszédet kisebb egységekre tagolják: a hangsúlyos szótagtól a következő hangsúlyos szótagig terjedő egységet nevezünk szakasznak,
- a szakasz a hangsúlyozás alapegysége, ennek első szótagjára kerül a szakaszhangsúly,
- ha az előzményekhez képest új tartalmat közlünk, akkor ennek a szakasznak adunk nagyobb nyomatékot, ezt nevezük **mondathangsúlynak**,
- a szakaszt néha olyan szó is megelőzheti, amely nem hangsúlyos: ezt nevezük szakaszelőzőnek (pl. a névelő, a kötőszó)

### 2) **Hanglejtés:** a beszéd dallama, vagyis a hangmagasság mozgása a különböző hangfekvések között (alsó, középső, felső hangfekvés).

Szerepe:

- a különböző mondatfajták (kijelentő, kérdő, felkiáltó stb.) egymástól való megkülönböztetése,
- érzelmek kifejezése (öröm, csodálkozás stb.)

Fajtái:

- emelkedő – ereszkedő (fokozatos, lassú váltás),
- szökő – eső (hirtelen, gyors váltás),
- lebegő

Ezek a hanglejtéstípusok egymással váltakozva jelennek meg egy mondaton belül.

### 3) **Szünet:** egy szöveg mondásakor hosszabb-rövidebb időre megállunk, ezt nevezük szünetnek.

Szerepe:

- a nyelvi egységek elkülönítése,
- a figyelem felkeltése

### 4) **Beszédtempó:** a szövegmondás ütemét jelenti, amely többféle ok miatt is változhat.

- a lényegesebb, fontosabb közlést az átlagos beszédtempónál lassabban, a kevésbé fontosat gyakrabban mondjuk

Az előszó zenei kifejezőeszközei segítik mondanivalónk értelmezését, a kiemelést vagy a tagolást, az érzelmek kifejezését.

**Az írásjelek szerepe:**

- a leírt szöveg tagolását teszik lehetővé,
- az érzelmi töltés vagy a zeneiség kifejezésének írásbeli jelölésére szolgálnak

Írásjeleink:

**1) mondatvégi írásjelek**

- **pont:** a kijelentő mondatot zárjuk ezzel,
- **kérdőjel:** a kérdő mondat végén áll
- **felkiáltójel:** a felkiáltó, felszólító és óhajtó mondat végén áll

**2) vessző: a mondat tagolására szolgál**

- az összetett mondatok tagmondatait mindig vesszővel választjuk el egymástól (pl. Nem tudom, hogy mikor érkeznek meg a vendégek.)
- ügyeljünk az **és, s, meg, vagy kötőszavak esetében** a vessző használatára: **ha tagmondatokat kötnek össze, mindig ki kell tenni a vesszőt**, ha azonban csak azonos mondatrészeket kötnek össze (felsoroláskor), nem tesszük ki a vesszőt (pl. A lány a fotelban ült, és egy érdekes könyvet olvasott. Elmegyünk ma moziba, vagy itthon maradunk?  
de: Tegnap vettem tejet, kenyeret és cukrot. Almát vagy körtét kérsz?)
- a többi kötőszó (**hogy, mert, hiszen, de, ezért, tehát, így, ugyanis stb.**) **elé mindig ki kell tenni a vesszőt**, akár tagmondatokat, akár azonos mondatrészeket köt össze (pl. Nem mentem el a boltba, mert nem volt pénzem. Szép, de nem könnyű feladat a Péteré.)
- az értelmező jelző elé is mindig ki kell tenni a vesszőt (pl. Ettem rétest, almásat.)

**3) pontosvessző: a vesszőnél erőteljesebb elválasztást, elkülönítést jelent**

- 4) kettőspont:** a következő rész gondolati előkészítésére szolgál; **bevezethet idézetet, felsorolást,**
- 5) gondolatjel:** a közbevetések, a logikai váltások **elkülönítésére használjuk, illetve párbeszédben a beszélők megszólalásának kezdésére,**
- 6) zárójel:** közbevetett vagy kevésbé fontos részeket különít el; **magyarázó, pontosító** vagy szubjektív **megjegyzéseket fog közre,**
- 7) idézőjel:** a kiemelés egyik módja; lehet **másvalaki közlésének szó szerinti idézése, egy szó jelentésének alkalmi megváltoztatása (utóbbi általában gúnyos színezetet jelent)**  
**pl Hú, de „szép” ez a lány!**